

CULTURA CREȘTINĂ

revistă lunară

Redacția și Administrația:
Blaj (Transilvania).

Abonamentul:
Pe an 70 lei.
Pe șase luni . 35 lei.

Redactor responsabil:
Dr. Victor Macaveiu
BLAJ.

Actualități.

„Averile bisericii unite“.

— O punere la punct. —

Un domn senator, faimos protopop ardelean ortodox, a ținut, într'o ședință dela începutul acestei luni a maturului corp, să dea frâu liber urii ce o poartă bisericii unite.

Utilizând, în discursul, ce îl avea scris, informațiunile celei mai noi broșuri de propagandă ortodoxă, cuviosul protopop s'a descărcat, de astă dată, asupra averilor ce le-ar poseda în România Mare Biserica unită. Insinuând într'una, că biserica unită ar fi fost favorizată în trecut din partea dominațiunii austro-ungare, Cucernicia Sa a cerut, la sfârșit, secularizarea acelor averi și despăgubirea, pentru trecut, prezent și viitor, a bisericii „strămoșești“.

A luat imediat cuvântul P. Sf. Sa Episcopul Gherlei, care a găsit accente tari, ca să vestejească încercarea temerară, de a transforma senatul României Mari într'o sală de dispute teologice, ca să spună țării, cu amănunte reale, adevărul, că aceeaș a fost soarta bisericelor românești din Ardeal în trecut, și ca să declare la urmă, că orice încercare de a ne teroriza, se va lovi de voința noastră neclătită, de a servi neamul și țara, de a jertfi totul, chiar vieața și sângele, pentru binele și propășirea neamului, unit sub stăpânirea lui Vodă Ferdinand. — Episcopul Gherlei a terminat în aplausele repetate ale Senatului, care, în fața încercării de replică a faimosului protopop, a refuzat a-l mai asculta, cerând, aproape într'un glas, închiderea discuției!

Nu ne-a surprins atitudinea cuviosului protopop! Îl știam de mult, și dela alte prilejuri, orbit de ură împotriva noastră, obsedat de ideea de a ne nimici, capabil, în acest scop, de orice atitudine, pentru carea nu vei găsi alt calificativ, decât în practicele vechiului Fanar.

Dar ne-a surprins atitudinea câtorva înalți Prelați, cari au ținut, prin câteva întreruperi puțin inteligente, să ia partea aceluia, care în August 1916, la intrarea armatei române în Ardeal, a grăbit să se refugieze de bunăvoie tocmai la Buda-pesta, ca să revină de acolo deodată cu armata austro-ungară, cu gura plină de injurii la adresa opincarilor valahi.

În acelaș timp, colegul de tagmă al acestui protopop, vicariul *unit*, a preferat să stea la postul său de Român, să salute armata românească, la sosirea ei în Făgăraș, și să ia în mână, de odată cu retragerea armatei, toiagul pribegiei spre Moldova și mai apoi să poarte steagul propagandei românești de-a lungul stepelor Rusiei.

Există un întreg complex de chestiuni, în legătură cu cele două biserici românești, pe cari un fanatism orb, un patriotism și un naționalism de paradă a încercat să le pună, cu o anumită tendință, în discuția opiniei publice românești. Din fericire, aceasta opinie publică românească dispune de un bun simț mult mai puternic, decât ca să se grăbească a aplauda pe ceice vor să monopolizeze pentru sine patriotismul și dragostea de țară. Lumea carea judecă cu mintea proprie, lumea carea mai știe ceva din istoria vremurilor, mai de demult ori mai de curând trecute, lumea, carea se gândește și mai departe, decât protopopul dela Făgăraș *et comp*, aceasta ume făcând o comparație, sub diverse raporturi, între biserica ortodoxă și între cea unită, va scoate un bilanț, cu totul în favorul acestei din urmă.

Sub raportul *intransigenței naționale*, aci în Ardeal, este de ajuns, să pomenim alături Consistoriul dela Blaj, cu cel dela Sibiu, în atitudinea lor din anii înainte de 1848; ori, ca să nu mergem prea departe, atitudinea acestor două Consistoare din anii războiului mondial, în chestiunea „zonei culturale maghiare“ ori a pastoralelor arhieresti din 1916!

De care parte era demnitatea și conștiința națională: pe a Blajului, ori pe a Sibiului, resp. a — Caransebeșului?

Sub *raportul credinței*? Ce ne-a făcut „ortodoxia”? — Pomelnicul ortodoxiei l-a fost înfiripat un bun cetitor al „Albinei” din București, într’un număr, din Decembrie, mi-se pare, al acelei gazete.

Că „ortodoxia” nu este capabilă, să aducă reforma morală atât de necesară, pentru a asigura trăinicie veșnică neamului nostru — o spun zilnic, chiar clerici ori foști clerici ai bisericii ortodoxe!

*

Dar să revin la chestiunea *averilor* bisericii unite.

Acel ce cunoaște istoria bisericii unite — și domnul protopop ori nu o cunoaște (dovadă de ignoranță!) ori de rea credință (dovadă perfidiei!) — acela știe, că două dintre eparhiile unite cu Roma au primit cu prilejul întemeierii lor oare cari bunuri imobile: domeniul dela Blaj și cel dela Oradea-mare, a căror soartă este astăzi pecetluită prin legea reformei agrare. — Celelalte eparhii unite, dela Gherla și Lugoj, nu au primit nici măcar atâta inzestrare cu bunuri imobile, cât valorează astăzi d. p. 1/100 din hotelul Boulevard al consistorului dela Sibiu! — Domeniul dela Oradea-Mare, cu foarte puțin loc cultivabil, are și astăzi neexploatate pădurile ce i-s’au hărăzit. — Domeniul dela Blaj avea, dela început, să se împartă spre susținerea episcopului și spre susținerea mănăstirii resp. a școlilor dela Blaj, a celor mai vechi școli naționale românești.

Ei bine! Ar avea toată dreptatea, orișicare dintre fii poporului românesc, să strige împotriva acestor moșii, dacă ele nu ar fi fost întotdeauna *un patrimoniu exclusiv al neamului românesc!*

Aceste averi, — modeste, în comparație cu aceea ce obișnuiau să agonisească și să risipească mitropoliții și episcopii țării de pe vremea Fanarioșilor, — aceste averi ale bisericii unite, chivernisite cu abnegațiunea unor vlădici cu viață de pustnici și de anahoreți, au făcut posibilă deschiderea și susținerea acelor școli și institute de educație, cari au trezit la conștiință și cultură națională nu numai Ardealul, ci toate provinciile locuite de Români. În aceste școli au putut să învețe carte și simțire românească, timp de aproape 2 secole oricare fiu al neamului românesc, fără deosebire de confesiunea lui. Și nici cel mai incarnat ortodox, dacă este sincer, nu va îndrăzni să spună, că s’a făcut vre-odată, în aceste

școli, propagandă confesională. — S'a făcut cultură și s'a dezvoltat sentiment național.

La Blaj, aceste averi ale bisericii unite, pe lângă ridicarea și susținerea clădirilor, pe lângă plățile modeste ale profesorilor, au făcut posibil — după cum arată o statistică publicată în „Anuarul“ cel mai nou (1921-2) al institutelor de învățământ din Blaj — să se poată distribui ca. 2,000.000 Lei burse tinerilor vrednici, să se poată da, vreme de 148 de ani, zilnic câte 500 gr. pâne la câte 180—200 elevi de ai școlilor, să se poată da instrucție gratuită, începând cu școala primară până la cursurile academiei de teologie, unui număr care ajunge cifra de 70,000 intelectuali români, ieșiți, în vremurile de urgie, din școlile Blajului.

Ce a făcut Oradea-Mare? E destul să amintesc liceul din Beiuș, ai cărui elevi au fost întotdeauna pe jumătate ortodoxi. — E destul să amintesc numele marilor Mecenați, Sam. Vulcan, Mihail Pavel și pe cel din urmă, martirul datorinței de Român, care a fost episcopul Demetriu Radu. — E destul să amintesc sprijinul de orice natură ce l-au dat vlădiciei uniți dela Oradea fruntașilor *ortodoxi români*, ca să se elibereze din jugul altei ortodoxii — al celei serbești! — Ori, să amintesc sprijinul efectiv, nu numai cel moral, dat presei românești, dat tuturor mișcărilor și acțiunilor politice naționale, din toate timpurile?

Și acum, drept recunoștință avem — cuvântarea proto-popului Borzea dela Făgăraș!

Ce oameni! Ce moravuri!

*

Un prietin — ortodox — îmi atrase zilele trecute atențiunea asupra unei cărți mai vechi: „Despre fanarioți“ — scrisă de un grec veritabil — Zallony — tradusă și tipărită în „Biblioteca pentru toți“ nr. 152—155.

Am cetit-o. Și îmi dau seamă, cât de nefastă a fost influența fanariotă asupra acestui biet neam românesc, încât și azi după 100 de ani toată aceea ideologie fanariotă se resimte încă, grozav de tare, spre nenorocul și spre nemăsurata pagubă a românismului.

Dr. V. MACAVEIU.

Pagini de istorie.

Cumanii și episcopia lor.

(II.)

III. Episcopia cumană.

§. 3. Dominic în mijlocul albigenilor.

Trista situație din Franța de sud la venirea lui Dominic ne-o descrie pe scurt învățatul Hefele, în lucrarea de care ne-am folosit tratând chestia albigenilor. „În mijlocul lumii catolice — scrie istoricul conciliilor — se ridică o biserică a catarilor, bine organizată, puternică prin râvna membrilor ei și prin legătura strânsă a tuturor între sine. În Franța de sud, Manes¹⁾ avea mai mulți adepți decât Hristos, cum scria Inocențiu III (Epist. lib. I, 94); peste o mie de orașe erau molipsite de erezie și aproape toți conții și baronii țării erau *credentes*, sau protectori și apărători ai sectei. Chiar cel mai puternic stăpânitor al acestor provincii, Raymond VI, conte de Toulouse și marchiz al Provansei superioare, era amic devotat lor; cu o râvnă încă mai mare stăteau pe partea lor viconteles Raymond Roger de Béziers și Carcassone și conții de Béarn, Armagnac, Comminges și Foix, pentru a trece cu vederea pe cavalerii și boierii de rangul al doilea. Castelele lor stăteau la dispoziția Catarilor, parte pentru celebrarea riturilor eretice, parte ca azil pentru cei prizoniși; în altele se ridicaseră școli și institute de educație pentru fii și fiicele *frăților* mai săraci, precum și seminare pentru cei *desdăvârșiți* (perfecti)²⁾”.

Pentru combaterea primejdioasei secte, Inocențiu III (1198—1216) numise trei delegați apostolici cu cele mai mari puteri; aceștia erau cistercienii Arnald, abatele de Citeaux, Raoul și Petru de Castelnau din mănăstirea Fontfroid; alți misionari din acelaș ordin sosiră în urmă, din porunca papii, spre a da ajutor delegaților apostolici. Ei toți, împreună cu episcopii din Franța de sud, erau adunați la sfat, în vara anului 1205, la Montpellier, când iata că sosește și renumitul

¹⁾ Mani, Manes, Manichaeus, părintele maniheismului din Seci. III.

²⁾ Hefele, op. cit., V 741.

episcop de Osma, împreună cu subpriorul Dominic, cari se întorceau din Roma și erau în drum spre dieceza lor. Rezultatul întrevederii dela Montpellier fu că episcopul Diego și prietenul său Domingo trebuiră să rămână în Franța de sud, spre a merge în fruntea misiunii cu râvna și pilda lor bună. Din convorbirile sinodale, Diego se convinsese îndată că nereușita de până acum a misiunii se datorește în mare parte alaiului strălucit cu care delegații apăreau în mijlocul ereticilor; de fapt, Catarii își băteau joc de acești apostoli în pompă regală, de acești „equites” cari, incunjuțați de servitorime numeroasă și cai și îmbrăcați în haine de mari demnitari, veniau să predice evanghelia smereniei, a sărăciei lui Isus și a lepădării de sine, pe când ei, albigenii, erau admirați de popor din pricina severității traiului lor. El sfătui deci pe delegații apostolici să-și schimbe înfățișarea externă, dând drumul cortejului lumesc și pornind la misiune în simplitatea lui Hristos; el însuș merse înainte cu pildă bună, începând în sărăcie și pe jos marea operă a apostolatului între albigeni, urmat de smeritul și tăcutul său prietin, Domingo. Delegații papali, mișcați de sfatul și pilda lui Diego, îndepărtară dela sine toată pompa lumească și, reținându-și numai cărțile trebuincioase, urmară pe episcopul de Osma și pe Dominic în sărăcie și în simplitate apostolică. Asemenea sfântului Paul, misionarii noștri trec din sat în sat, din oraș în oraș, predicând prin biserici și locuri publice, discutând prin case particulare, întrebuițând toate mijloacele pentru a convinge pe albigeni de rătăcirea lor. Glasul lor a răsunat la Carman, lângă Toulouse, la Béziers, la Carcassonne, Verfeil, Fanjeaux și Pamiers, unde s'a distins mai ales Dominic ca teolog. Acesta, văzând timpul apropiat pentru înființarea unui ordin de predicatori, își părăsește titulatura de subprior al canonicilor din Osma, numindu-se de acum numai „fratele Dominic”.¹⁾

Albigenii, prin azilele lor pentru femei sărace și prin instituturile de educație în cari primiau mai ales pe copilele no-

¹⁾ Jordan Saxonul, Despre începutul ordinului fraților predicatori, cap. 1, 16. Fericitul Jordan din Saxonia, al doilea general al ordinului, a compus înainte de 1233 întâia biografie a sf. Dominic. Textul a fost publicat de dominicanul Iacob Echard în Scriitorii ordinului fraților predicatori, Paris 1719, și de Bollandiști, Actele sfinților, vol. I din luna August.

bililor sărăciți, câștigau multe femei pentru erezia lor, cu scopul de a-și asigura viitorul sectei, femeia fiind un factor atât de hotărâtor pentru viitorul societății. Dominic, ajutat de episcopul Diego, se hotărî și el să înființeze un azil similar pentru femeile și copilele catolice, spre a combate pe eretici cu aceleași mijloace. Prouille e un sat în dieceza de Toulouse, așezat la poalele Pirineilor, între Fanjeaux și Montréal; avea o biserică dedicată Maicii Domnului, în care Dominic obișnuia să se reculeagă în rugăciune după ostenele zilei. Aici, lângă această biserică, trebuia să se ridice întâiul azil dominican, care încurând se va preface într-o adevărată mănăstire de femei. Fulco, râvnicul episcop cisterțian al Tuluzei, care venise ca o mângâiere cerească în urma lui Raymond Rabenstens, privat de scaun prin decret papal, se împreteni îndată cu Dominic și Diego, dotând fundațiunea din Prouille; Bérenger, arhiepiscopul Narbonnei, și mai mulți catolici, între cari Simon de Montfort, urmează pilda lui Fulco, asigurând prin daniile lor starea materială a casei dela poalele Pirineilor, care deveni încurând înfloritoare și renumită. Azilul s'a deschis solemn la 27 Decembrie 1206, în sărbătoarea sfântului Ioan Evangelistul, când mai multe dame și domnișoare se consecrară lui Dumnezeu la Notre Dame de Prouille, cum se numia mica mănăstire. Ele aveau o superioară numită prioară și stăteau, la început, sub conducerea fundatorului, care se va numi de acum „prior de Prouille“. Aici e sâmburele ordinului dominican.

După trei ani de muncă desinteresată desfășurată în sudul Franței, după atâta lipsă din scaunul său episcopal, Diego, amărît de extraordinara încăpăținare a ereticilor și de, aparent, micul succes al ostenelelor sale, se retrage acasă în Castilia lui, însoțit de lauda, stima, iubirea și durerea celor rămași să ducă mai departe povara zilei și arșița. De acum, Domingo rămâne singur în țară străină, fără părintele său conducător pe căile aspre ale apostolatului; singur va păși de acum în tăcere și răbdare pe drumul arătat de Dumnezeu prin bunul Diego. Acesta putea să-și închidă de acum ochii, liniștit că lasă în urmă pe scumpul său Domingo, care va fi odată coroana lui și fala Bisericii întregi. Nu mult după sosirea sa la Osma, Diego își dădu sufletul în mâinile Creatorului, în strălucire de sfânt, la 1207.

După plecarea episcopului de Osma, Franța de sud deveni teatrul unei cruciate împotriva albigenilor, cari, nevoind

să se supună nici unei autorități, căutau să răstoarne chiar temelile pe cari, se ridică Biserica și statul. Fiindcă s'au scris și răspândit, până și în reprezentațiile teatrale, atâtea neadevăruri cu privire la rolul jucat de sfântul Dominic în timpul acestei cruciate (1207—1215), vom cerceta și noi pe baza documentelor, și nu a tendențioaselor piese teatrale, dacă într'adevăr Dominic era un spaniol aspru, crud și fără inimă, cum e descris la noi, până și în unele manuale de școală, în legătură cu inchiziția spaniolă. Să vedem deci ce ne spun documentele despre dânsul în epoca cruciatei (1207—1215).

„Cronica ordinului fraților predicatori“, compusă pe la 1254 de fericitul Humbert, recapitulează astfel activitatea sfântului în această epocă: „După întoarcerea episcopului Diego în dieceza sa, sfântul Dominic, rămas aproape singur cu vreo câțiva tovarăși, cari nu erau legați de dânsul cu nici un vot, susținu timp de 10 ani credința catolică în diferite localități ale provinciei Narbonne, îndeosebi la Carcassone și la Fanjeaux; lucra neîncetat pentru mântuirea sufletelor prin oficiul predicării, și îndura cu mărinimie multe insulte, ocări și griji pentru numele Mântuitorului nostru Isus Hristos“.1) Înainte de a fi stolatul la Toulouse; dar aici nu-i prea plăcea; întrebat odată pentru ce nu stă bucuros în dieceza de Toulouse, Dominic dădu următorul răspuns: „Pentru că în dieceza de Tou'ouse întânesc mulți oameni cari mă cinstesc, pe când la Carcassonne2) toată lumea mi-e potrivnică“.3) Albigenii, simțind că șirurile lor se clatină prin neobosita predică a marelui sfânt, căutau în mai multe rânduri să-lucidă, cum au ucis pe delegatul apostolic, sf. Petru de Castelnau, și pe alții; într'o zi când îl amenințau cu moartea, Dominic le răspunse așa de sincer și simplu; „Nu sunt vrednic să fiu martir, n'am meritat încă o atare moarte“.4) În schimb Biserica și toți oamenii cinstiți i-au aprefiat totdeauna munca-i desinteresată, plină

1) Cronica lui Humbert, n. 2. Cronica aceasta, foarte interesantă pentru clasarea faptelor, cuprinde anii 1202—1254. Se află la Mamachi, Annales ordinis praedicatorum. I. Roma. 1756. lucrat la Carcassonne și Fanjeaux, Dominic își exercitase apo-

2) Cuib de Albigeni.

3) Constantin de Orvieto, Vieța fericitului Dominic, n. 44. E a doua biografie a sfântului, scrisă între 1242—1247. Bollan-diștii, Acta sanctorum, August I.

4) Idem, ibid., nr. 12.

de iubire și milă față de sârmanii rătăciți. Astfel îl vedem, la 1213, împlinind la Carcassonne funcțiunile *vicarului general*, pe cari i-le încredințase episcopul absent¹⁾; i-s'a propus de mai multeori episcopatul — episcopatul de Béziers, de Conserans și de Comminges — dar l-a respins întotdeauna, zicând că mai bine ar fugi într'o noapte în lume numai cu toiagul pribegiei în mână, decât să fie episcop; la Conserans a fost ales în toată regula, dar el n'a voit să știe nimic.²⁾

Cine scrie că cruciata împotriva albigenilor a fost condusă de Dominic, făcându-l responsabil de cruzimele săvârșite cu acest prilej, ignorează documentele³⁾ sau e de rea credință. Participarea lui la această cruciată se reduce la câteva puncte bine stabilite, cari numai cruzime nu denotă. 1. În timpul neuitatei lupte dela Muret (12 Sept. 1213), Dominic era în oraș, în capela cetății, împreună cu mai mulți episcopi și abați, *rugându-se pentru biruința armelor creștine*. Atâta știu documentele despre participarea lui la acea mare luptă încununată de un succes atât de strălucit⁴⁾ 2. Delegatul sfântului Scaun în afacerea albigenilor îl însărcinase cu oficiul de „*reconciliator*“, care consista în împăciuirea ereticilor cu Biserica,⁵⁾ cardinalul Petru de Benevent, delegatul sfântului Scaun pentru Franța întreagă, care lucra cu atâta zel la 1215 pentru stărpirea ereziei,⁶⁾ l-a întărit în acelaș oficiu, cum reiese dintr'o scrisoare a lui Dominic, în care se arată foarte blând față de

1) Humbertus, Vita sancti Dominici, nr. 48, ed. Mamachi, Annales ordinis praedicatorum, I (Roma 1755) Appendix. E a treia biografie scrisă înainte de 1254.

2) Actele din Toulouse, nr. 15, ed. Mamachi, op. cit, Appendix.

3) În actele privitoare la acest războiu nu e nici odată mențiune despre Dominic, cum arată Lacordaire, Vie de saint Dominique⁷ (Paris 1871) 100.

4) Lacordaire, op. cit., pag. 89.

5) Aceasta reiese dintr'o scrisoare a lui Dominic, fără dată, scrisă însă pe când Arnald, abatele de Citeaux, era delegat apostolic: »La toți credincioșii lui Hristos, la cari va ajunge scrisoarea de față, fratele Dominic, canonic de Osma, salutare în Hristos. Prin autoritatea domnului abate de Citeaux, care ne-a impus acest oficiu, am *reconciliat* cu Biserica pe purtătorul acestei scrisori, Ponce Roger, întors prin harul lui Dumnezeu dela erezie la credință...“ Lacordaire, op. cit, pag. 107—8.

6) Hefele, Konziliengeschichte, V (Freiburg i. Br. 1863) 763.

un eretic întors.¹⁾ 3. Cu oficiul de „*reconciliator*“ e unit acel de „*convingător*“ al ereticilor. Albigenii se luptau fățiș împotriva Bisericii și răsturnau temeliele statului; spre apărarea acestor două instituții fundamentale ale omenirii, se ridicară cruciații, declarând războiul sfânt al creștinismului împotriva celui mai primejdios păgânism, care amenința Europa întreagă; când ereticii cădeau în mâinile cruciaților, li-se trimeteau preoți pentru a le explica dogmele catolice și a le arăta absurditatea rătăcirii lor; aceasta însemna a „*convinge*“ pe eretici, a le arăta că sunt pe cale greșită. Preoții „*convingători*“, aleși anume pe baza științei și a purtării lor exemplare, întrebuițau toate mijloăcele revelațiunii, ale minții sănătoase și ale inimii, pentru a converti pe cei rătăciți; cine se întorcea, era iertat și „*reconciliat*“ cu Biserica; cine rămânea încăpăținat, era dat pe mâinile puterii civile sau militare, spre a fi pedepsit după legile statului. Documentele ne arată că Dominic era un asemenea „*convingător*“; ele ne mai arată iubirea, mila și amabilitatea marelui convingător; mila lui era așa de mare încât adesea scăpa de moarte pe cei osândiți prin legea civilă.²⁾

La atâta, și numai la atâta, se reduce rolul jucat de sf. Dominic în cruciata împotriva albigenilor: e un rol de împăciuitoare, de mijlocitor prudent, blând și amabil.

Pagini de apologetică.

O m u l.

Căutat-am frumsețea pretutindeni, rătăcit-am prin munți și văi, rătăcit-am pe plaiurile imenze ale cerului în căutarea ei; scoborîtu-m'am în tainele lumii minuscule a insectelor, a florilor, a bacteriilor ca să-i pot zări fața; urmărit-o-am în vieața celulară unde ți-se deschide o lume nebănuită de armonii; alergat-am după ea pe întinderea oceanelor, voit-am s'o surprind în răsăriturile fermecătoare și apusurile dulci ale soarelui. Dar unde n'am umblat ca să-i văd fața îngerească? Am scotocit toate ungherele naturii, ca să mă pot închina frumseței, acestei fiice pline de grații a Sofiei, a înțelepciunii lui Dumnezeu, și și numai reflexul ei palid în făpturile și orânduirea universului m'a încântat.

¹⁾ Lacordairre, op. cit., pag. 106.

²⁾ Lacordaire, 104—8.

Dar nebunul de mine! Nu-mi dădeam seamă de cele mai multeori, că frumsețea, armonia, era ascunsă în adâncul firii mele omenești, o purtam zilnic cu mine. Cu multă oboseală și cheltuială am cutreerat lumea în căutarea acestei Dee, și târziu de tot mi-am tras pe seamă, că însuș omul este întruparea frumseței, este în felul său realizarea desăvârșită a ideilor dumnezeiești.

Câtă dreptate n'are poetul italian Vincenzo Monti să exclame:

Oh, omule, oh lucrare nemuritoare, neexprimabilă în graiu, a dumnezeescului deget, formă și adăpost a spiritului, și pulbere muritoare și fragilă, cine poate cânta frumsețile tale? Îmi lipsește avântul și versul nu atinge înălțimea concepției mele despre tine. Frunte ce privește ceriul și tinde spre ceriu; plete ce flutură pe umeri blonde sau brune și împodobesc și apără capul, ochiu tâlcuitor elocvent al sufletului, fără de care dragostea n'ar avea săgeți și tolbă, nici aripi, nici făclie arzătoare; gură din care iese risul ce pătrunde adânc în inimi, și de unde pornește graiul ce acuși să roagă dulce, mână ce simte toate și toate le apucă, și în arte se înăsprește, și cutezătoare și iute ridică cetăți și doboară munți potrivnici; picior pe care se razimă trunchiul omenesc și se duce și vine, și acuși repede, acuși încet străbate văile, străbate coamele cărunte. Toată persoana mea să umple de admirație și îmi cuvântează de adâncă înțelepciune care l-a zidit. — Și continuă: „Tac răpiți de dragoste în jurul lui, pământul și ceriul; și: Eu sunt, cea mai frumoasă făptură între făpturi, — zugrăvit este pe fruntea lui. — Dar ce nou tumult dulce de idei! Ce rază pretinoasă vine să lumineze labirintul ascuns al membrilor? Văd mușchi și oase și nervi și vine; văd sângele și fibrele, prin cari să realizează mișcarea alternă ce ațîță și menține vieața; în lanțurile interiorului trupului, minunată închiisoare, caut și nu văd sufletul ce-l mișcă și-l conduce. Totuș simt bine că aci sălășluiește și trăește, și condus de lumina minții îl aflu și admir pretutindenea. Oh suflet, oh icoană a celui veșnic, și suflare a buzelor divine la glasul cărora se despică sânul adâncului fecundat, unde sunt nevinovăția și seninul curatei frumseți, cari îmbrăcat te-ai scoborât în temnița pământească?...

Ce frumoase cuvinte iubiților! Omul însuș este așadar o taină de frumseți și e numai vina lui dacă nu le vede și nu-și dă seamă de acelea.

Să cerc deci, iubiiți cetitori să văd arăt frumsețea omului, așa cum mi-a plutit mie înaintea ochilor, după răsfoire prin cărți și meditație destul de îndelungată. Nu vă voi prezenta însă toate fețele și nuanțele acestei frumseți. Spirit eclectic, voi alege și fixa mai vătos numai câteva din acestea pentru că să bănuți înșivă tot restul și să vă simțiți îndemnați a le scoate în relief admirându-le îndelung.

Poate v'ar plăcea să vă fac sinteza completă a frumseții omului, ușurându-vă munca. Imi veți îngădui însă să urmez și eu de astădată gustul și înclinările mele.

*

Și înainte de toate, nu-i așa, că ne frapează pe toți când dăm de o persoană de statură înaltă dar proporționată, armonică, de structură sau constituție trupească robustă cu mușchi puternici, cu mâni și picioare vânjoase, cu glas sonor și adânc ce pare făcut să poruncească, și să fie ascultat, cu paș măsurat și calm, aproape greoiu, cu privirea cutezătoare ca a unui suveran, cu plete ce flutură larg pe umeri, cu barbă ce-i încunjură fața, sporindu-i demnitatea cu semnul acesta al maturității? Da! Ne frapează pe toți, și ne inspiră respect. Recunoaștem că exprimă mai mult sau mai puțin idealul frumseții virile întrezerit de noi, și sculptat în marmoră cu atâta artă de Michelangelo în statua lui „Moise”: idealul puterii virile, sau în „Iupiter” a lui Fidias, în care se personifică sentimentul stăpânirii celei mai înalte și mândre, plenitudinea puterii omului, reproducând exact versurile lui Homer: „Zi-se: și marele fiu al lui Saturn plecă sprâncenele întunecate: pe capul nemuritor al Stăpânului flutură pletele divine și tremură vastul Olimp”.

Fără îndoială că o astfel de frumseță virilă ne subjugă pe toți cari avem înăscut simțul frumosului.

Tot astfel cine nu simte farmecul frumseții femeiești întruchipate în o statură mai mică, în rotunzimea formelor, în delicatețea proporțiilor, în obraji plini și rumeni, în fineța și tenul delicat al piclizei, în jingășia trăsăturilor, în pasul svelt și ușor, în fața copilărească cu ochi dulci, în veselia nesecată, mai ales când sunt împreunate cu modestie și candoare îngerească, zice Rössler CSSR. Da, mai ales? De ce ne plac așa de mult Madonele lui Rafael? Pentru că înfățișează idealul frumseții femeiești. Cu adevărat nimic nu se poate asemui pe pământ cu frumuseța vie a persoanei omenești, și artiștil cel

mai de seamă sau trudit să ni-o reproducă în operele lor nemuritoare, ce le-au înveșnicit numele și lăsat faima în lumea întreagă. Astfel s'a întrecut pe sine Phidias, când ne-a sculptat spre pildă pe zeița Minerva sub formele încântătoare ale unei femei, însă ale unei femei în care strălucește nu numai frumseța radioasă și perfectă, ci mai ales frumseța castă. Peste tot în epoca lui Phidias, sculptura a știut să impleune în statuele sale nobleța cu pateticul, eleganța cu maiestatea; mai mult, eliminând din om însușirile individuale ce-l micșorează mereu, ne face să vedem sub o formă plină de armonie de grație și de grandoare, frumseța ideală unită cu frumseța reală, ne face să-l contemplăm pe om mântuit de vremelnicie în exemplarul său veșnic, și, spune Laménais, ea îngăduie gândului să-și desfășoare aripile, spre a sbura spre lumea ideală pe care o reflectă icoana trupească" Meunier, p. 131—2. Da! Omul este imaginea Dumnezeirii, mai aproape de dumnezeire între toate ființele pământești.

V'am spus însă, că nu vreau să vă reproduc ansamblul frumseții omenești și mă țin de cuvânt. Mă scobor deci la niște detalii, unde vi-s'ar părea că mă depărtez de ținta ce mi-am propus și devin deodată prozaic. Veți vedea însă la urmă dacă merit sau ba această critică severă.

*

Vrednică de admirație este înainte de toate *fața omenească*, cum ați priceput din cuvintele lui Monti, „Aevea“, zice Meunier, pe care îl citez în cele ce urmează, ce demnitate nu rezidă în această frunte pe care putem s'o numim oglinda pudoarei, porticul inteligenții, tronul autorității, al sincerității și al onoarei, apărătoarea creierului unde se prelucră gânduri destul de luminoase și senine spre a lumina și îmbrăcarea universul, și proiecte capabile de a pregăti o vieață plină de sânge, ruine și lacrimi, cum vorbește Lavater. Tot astfel, ce expresie este în *ochii* aceștia, cari tălmaci credincioși ai inteligenții, sunt pentru față ceace-i soarele pentru firmament, cari luminează trăsăturile omului când sunt deschiși, pe când absența lor acopere de umbră fața orbului. Ce putere iarăș pentru a manifesta în afară cu o precizie, rapiditate, delicateță sau putere uimitoare, mai mult, chiar cu toate nuanțele posibile, blândeța sau asprimea sufletului, pacea sau agitația inimii, moliciunea sau energia caracterului, adâncimea ideii și gingășia sentimentului, cele mai tainice mișcări ale patimilor,

sau chiar proiectele cele mai nefaste ale crimei. Cunoaştem mai apoi un post de observaţie mai potrivit de a întinde o cursă, mai bine întocmit de a arunca săgeţi de foc, înzestrat cu mai multe artificii, resurse şi vicleşuguri spre a răni, înhăţa, înlănţui pe cei imprudenţi ce se apropie? sau iarăş, avut-a vreodată limbă omenească un accent mai convingător decât acele priviri ce spun atâtea lucruri copilului şi soţului chiar şi când gura mamei sau a soţiei păstrează tăcere? Astfel nu cred ca cineva să poată uita vre-odată, dacă a văzut-o cândva, privirea mamei durerilor în Spasimo al lui Rafael, în muzeul din Prado,.. sau a soţiei Agar alungate de Avraam a lui Guercino. Cât pentru *buzele* date omului pentru a grăi, ele vorbesc chiar şi când nu se deschid, şi tălmăcesc adeseori împotriva voinţii noastre, nuanţele gândului celui mai fugar sau a sentimentului celui mai delicat; așa de mult exprimă cutele lor cele mai mărunte, bucuria sau durerea, dragostea sau ura, respectul sau dispreţul, nevinovăţia sau neruşinarea, duplicitatea sau sinceritatea, mânia sau bunătatea; așa de mult are putere sărutarea lor de a face să treacă gingăşia unui copil în inima unei mame, şi părerea de rău a Magdalinei pe picioarele sfinte ale Mântuitorului.

Ar trebui să-ţi vorbesc mai apoi pe urmele sf. Gregoriu Nissenul (De hom. opif. c. 30 M. G. 44. 244.), despre scheletul omului, — te miri poate? — care împrumută armonie, frumuseţă şi gingăşie staturii noastre, despre proporţia admirabilă între singuraticile membre, despre mlădioşia articulaţiilor şi cât de măestrit sunt ele legate deolaltă prin tendoane şi muşchi, cari acoper articularităţile, alcătuiind din om nu o maşină greoaie ci una extrem de uşoară, elegantă, mobilă. Ar trebui să-ţi pomenesc de organele trupului omenească ce prelucră alimentele, şi materialul necesar pentru zidirea omului; să-ţi pomenesc de admirabilul sistem vascular care străbate întreg organismul ca o vastă reţea multiramificată de canale pentru a înlesni transportarea sucului alimentar; să-ţi pomenesc de ingeniosul organ de pompat al inimii, care trebuie să menţină neîncetat în mişcare şi curgere îndoita circulaţie a sângelui prin care cam 25 miliarde de globule roşii şi un miliard de globule albe sunt duse şi readuse în toate direcţiile microcosmosului omenească după nevoile lui. Ar trebui să-ţi amintesc despre plămâni cu cele cam 1800 de beşici de aer, despre cele cam 2 şi jumătate milioane de glandule ce transpiră sudoare, despre ficat, splină: şi altele — dar îmi trag pe seamă

împreună cu sf. Ioan Gură de Aur, că spre a examina exact întreagă clădirea trupului omenesc și a scoate în relief înțelepciunea ce să vădește în fiecare organ, spre a descrie și tălmăci toate acestea n'ar fi destul un an întreg. (Sf. Ioan Gură de Aur, homil. 12 către poporul antiochen nr. 3. M. G. 49, 131). Dar îmi dau seamă mai ales de faptul, că acestea ni-s comune cu scheletul și trupul animalelor, și astfel pot fi tractate vorbind și numai de acestea. Nu pot însă să nu amintesc cu toate acestea de mușchii trupului omenesc, peste 300 părechi, pe urma cărora rezultă o extraordinară varietate a mișcărilor, cum nu o mai găsești la celelalte ființe inferioare omului. Să ne gândim bunăoară cu sf. Grigorie Nissenul la sucirea grumazului, la semnul de afirmație sau negație ce-l facem cu capul, la mișcarea fălcilor. la deschiderea sau închiderea fulgerător de repede a pleoapelor și altele. Toate acestea să îndeplinesc prin destinderea și contractarea mușchilor. Să ne gândim cu sf. Vasile cel Mare la mobilitatea mai ales a organelor vocale, specială omului, cum printr'o mică schimbare a mișcării acestora, se pot folosi pentru orice expresie, neuitând, că pentru fiecare literă a fiecărui cuvânt se cere o anume poziție sau nuanțare a organelor vocale.

Și nu pot să nu amintesc mai vârtos de instrumentul instrumentelor, cum numește medicul Galenus, mâna omenescă. Activitatea acesteia este multiplă și dibace; este potrivită pentru orice scop, pentru întrebuințările artei și a vieții de toate zilele. Uită-te numai cu ce iuțeață și dibăcie alunecă degetele unui virtuos pe clapele, sau coardele unui instrument; uită-te cu ce îndemănare se schimbă mâna acuz în ciocan și clește, acuz în cârlig sau verigă, uneori în formă de vas, orice alt lucru de care avem nevoie; cum ea duce și ridică, trage sau respinge; cum duce mâncare la gură, cum ajută să ne arătăm în mod cuviincios lumii, ajută la toate nevoile vieții noastre. (Sf. Ambros. hexaëm.) Nu-i cu adevărat mâna un instrument admirabil? Artele nu cu ajutorul ei s'au ivit pe pământ?

*

Cât nu admir eu pe artiștii, cari, ca niște vrăjitori din povești evocă sunetele armonioasă din adâncuri, le chiamă, le netezesc le frământă, le bîciue, le amenință, le învălue, le învolbură după placul lor, lată! Ele plâng, rîd, saltă, să mlădie, se apropie, se alipesc de tine, se depărtează iarăș, susură, freamătă, cad în cas-

cade armonioase, zboară pe aripile vântului, se frâng în ropot de furtună, răsbubuie cu tunet sguduitor; se descreșesc, se liniștesc, te mângâie dulce, te adorm parecă lin, te leagănă; dar numai ca să te deștepte în curând iarăș, să te umple de entuziasm sfânt, să dea frâu liber fantaziei sale, elanului bucuriei, a triumfului răsbonic; iar la urma urmelor să-ți lase în suflet un gol, o tristeță adâncă, o melancolie nespasă. Toate sunt trecătoare! Bucuriile mari pământești nu țin. Rămâne după ele, de cele mai multe ori, disgust și scârbă adâncă. De aci melancolia!

Mare lucru este arta! Și artistul care-ți evocă toate sentimentele inimii, îți prezintă întreagă gama lor furându-ți comora sufletului, este un adevărat creator ce poartă în frunte pecetea geniului.

Când ai, mai apoi, la îndemână persoane, cari știu să-ți reproducă plastic creația artistului, ai un director de orchestră care știe să însuflețească ca un al doilea Neptun, valurile sunetelor și să le stăpânească cu tridentul său, cu bagheta sa magică, care să știe scoate din haosul parecă de glasuri, de voci, de sunete, firul de aur al melodiei, idea principală a compoziției, oh! atunci admirația ta n'are margini!

Un astfel de deliciu avut-am eu la Augusteul din Roma, fiind de față la executarea simfoniei a 3-a a lui Beethoven, jucată de orchestra Augusteului sub conducerea lui Arthur Nikisch. Nu era un om care dirigea: era un spirit, o arătare, ce părea a trăi numai din arta sa, pe care o respira din toți porii sufletului, și-și împărtășia entuziasmul orchestrei, subjungându-o, și electriza întreagă sala de concert, ce asculta oprindu-și răsufierea. Adevărat mag ce ne-a vrăjit prin arta lui fermecătoare. Nici când nu am văzut și auzit mai magistral reproduse și subliniate sentimentele de bucurie și tristeță și disperare, de gingășie și lăncezeală, de capriciu și hotărfire ce pot agita sufletului unui erou. Era cu adevărat sărbătorirea și exaltarea sentimentelor celor mai sublime și mai puternice ale omului în accepțiunea cea mai înaltă a cuvântului. — Nu pot reproduce în cuvinte beția entuziasmului ce ne-a stăpânit pe toți, nici ropotele de aplause deslănțuite în sală ca un vifor ce părea că ridică în slavă sala însaș.

Nu mai puțin m'a impresionat arta olandezului Mengelberg. Acest om este o mimoză, o senzitivă, o ființă ca de un fluid electric, a-și zice ultraelectric, în toate fibrele și cele mai

mici și ascunse ale trupului său, de o elasticitate felină. El interprează întreagă gama sentimentelor, a pasiunilor cu o uimitoare ușurință, și când ți-s'ar părea că a atins uneori maximum intensității în redarea pasiunilor, iată că printr'o mișcare a mâinii, prin tremurarea convulsivă a palmei, a degetelor, strângerea nervoasă a pumnului, schimbarea violentă a mișcării brațelor, a coatelor, a umerilor, răsturnarea acestuia, și ațintirea privirii în sus spre sferi ce par a fi la distanțe infinite, dar el ți-le vrăjește aproape de tot de tine, — te exaltează și mai mult, îți sporește avântul, te îniaptă violent spre spre culmea deliciului. Da! Mengelberg, este o minune! Este, așa zice, sublimul artei întrupat în om! Astfel l-am văzut în dirijarea simfoniei a IX-a a lui Beethoven în ziua de 2 Iunie 1921, în sala Augusteului din Roma, în dirijarea zic a simfoniei a IX, cea mai alesasă opera de artă, după părerea multoră produsă de geniul omenesc, ultima din sublimele simfonii a lui Beethoven, martirul suferinții.

Nichiș! Mengelberg! Doi sori luminoși pe ceriul artei, neîntrecuți amândoi, sublimi amândoi, originali amândoi, ce au deschis parte luminoasă și cărări noi artei triumfale spre templul nemuririi, spre tronul lui Dumnezeu: supremul artist.

Dar veți zice ce are a face această abatere a mea în domeniul artei, care mă depărtează dela firul expunerii de mai înainte?

Vă răspund îndată, că are a face foarte mult. Căci, vă întreb și eu acum la rândul meu, deliciul ce l-am gustat eu și alții mulți, ascultând aceste opere de artă muzicală, ar fi fost oare cu puțință, dacă Dumnezeu nu dădea omului *mâini* dibace cari să mănuiască instrumentele sonore, *mâini* ce să stăpânească fermecătoarea baghetă, stăpână peste haosul de sunete, nu-i dădea *trup* mlădios, nu-i dădea *organe vocale*, cari să fie instrumente docile ale sufletului, ale inspirației pure și generoase? Nu poți admira operele de artă și pe artiști, fără de a admira și trupul omenesc, acest instrument minunat cu ajutorul căruia să realizează operele de artă, și ești transportat în lumea ideală a frumosului.

*

Iată dacă-i adevărat, că sufletul nostru vrea să vadă și cunoască, dar mai vârtos să admire, și să admire înainte de toate frumsețea, splendoarea adevărului, nu mai puțin adevărat este, că adevărul înțelepciunii dumnezeiești să vădește în

mod splendid mai ales în viața superioară sufletească a omului.

Gânditu-vați vre-odată — am atins acest lucru în „meditații în mijlocul naturii“, la felul cum sufletul primește, prelucră și păstrează impresiile lumii din afară, a ambientului? Ce incomensurabilă este puterea internă de cuprindere a sufletului, în care se adună ca într'un recipient, ca într'o mare imenză fără țărături, și fără fund, tot ceea ce zi de zi, clipă de clipă se revarsă prin simțuri! Ce birou minunat trebuie să fie acela, și câți angajați nu va fi având, dacă, se înregistrează așa de exact fiecare cuvânt, fiecare impresie; și se clasează separat, și se pune la arhiv, stăpânind ordine și rânduială exemplară în toate! Da! Sufletul omului primește impresiile lumii din afară prin o apercipiune, le exprimă în sine, le apreciază și cântărește pe una fiecare, le sortează după importanța și valoarea lor, și le păstrează cu grije, ca la timpul său să se folosească de ele, scoțându-le ca din niște sertare, ca din niște magazii bine asortate cu de toate. Sufletul nostru l-ași asemăna cu un oraș, pe străzile și bulevardele căruia mișună lume de lume. Unui privitor superficial i-s'ar părea o lume confuză, haotică, ce umblă fără rost în toate părțile. Pe când de fapt fiecare își știe ținta, întrând unul într'o prăvălie, altul într'o biserică, altul într'o fabrică pentru a-și vedea fiecare de nevoile sale deosebite. Tot astfel pătrund impresiile sute de mii și în cetatea sufletului nostru, având menirea lor specială, rostul lor deosebit una fiecare, și acolo sunt examinate, distribuite și clasate după firea și importanța lor în domeniul intelectual; este, cu un cuvânt, rânduiala cea mai frumoasă și mai ideală.

Mai mult ne frapează însă în lumea sufletului *vorba sau graiul omului*, prin care numai devin în sfârșit impresiile prelucrate de suflet o realitate vie, un patrimoniu universal al omenirii.

Oh! graiul omenesc este mai minunat chiar decât lumina. Lumina atingând suprafețele corpurilor, ne descopere numai forma și culoarea lor, mișcarea și repausul lor, locul și ordinea lor în ansamblul ființelor. Câteodată, dar în mod indirect, ea ne îngăduie să cetim, sau cel puțin ne face să bănuim în tră-săturile, atitudinea, mersul și gestul omului, ceva din gândurile, din afectele sau tainele sufletului său.

Mai reală, mai precisă, mai mare este însă aptitudinea și puterea vocii omenești. Ea emană dela o ființă înzestrată cu

sensibilitate, cu inteligență, cu dragoste și voință, își are obârșia nu în afară ca lumina, ci în sufletul nostru însuș, care pentru unirea sa substanțială cu organele vocale, le străbate și pătrunde cu impresiile sale intime, și prin mijlocirea lor, face ca aerul să vibreze în unison cu dânsul.

Glasul omului deci nu ne face să cunoaștem numai în mod indirect, ca dând cu părerea sau la aparență ca și lumina, ci în mod direct, cu precisiune și în realitate, pasiunile bucuriei și a durerii, a nădejzii și a descurajării, a fricii și a cutezanței, a dragostei și a urii, în brațele cărora se zbate omul. Mai mult! Fiindcă sufletul omului este înzestrat cu minte și voință, glasul ce ascultă de impulsul acestora, ne descoperă gândurile sale cele mai tainice și mai imateriale, dragostele sale cele mai delicate și dorințele sale cele mai arzătoare, cași hotărârile sale cele mai intime, actele dominante ale libertății sale, și astfel tocmai cecece există mai puternic și mai mare aci pe pământ.

Gândiți-vă ce *varietate de timbru* în această voce omească, ce bogăție de inflexiuni, ce emoție de accente, spre a exprima bucuria și durerea mânia și bunătatea, frica și entuziasmul, dragostea și disprețul, gingășia și amenințarea, porunca ce subjugă și rugăciunea ce emoționează; sau iarăș ce putere de convingere și bărbătească energie spre a face să răsară și să se reverse lumină în haosul adunărilor confuze, spre a apăra dreptatea și răsbuna nevinovăția, a rușina lașitatea și zdrobi tradărea, a se ridica împotriva neamurilor asupritoare și a ridica fruntea popoarelor abătute, spre a târî după sine armatele și a mântui popoarele, cu un cuvânt spre a talmăci sau a provoca toate patimile și toate sentimentele, cu cele mai imperceptibile ale lor nuanțe!

Cu adevărat! Graiul îl deosebește pe om în mod esențial de ființele lipsite de rațiune. Căci nu numai îl face să cânte, în ritmuri deosebite, bucuriile și durerile sale; ci îi îngăduie să-și facă cunoscute gândurile, să-și împărtășească afectele, să întimeze porunci, să inspire mângăiere, bucurie sau groază, ființelor capabile de a-l înțelege; și mai apoi, străbătând veacurile chiar, graiul stă la porunca sa pentru a sbiciui crima, a descoperi virtutea, a calma revoltele, a împinge un popor în contra altui popor, și a cânta măririle lui Dumnezeu. Da! Numai prin glas este cu putință apropierea omului de om, a unui popor de alt popor; prin el trăiesc înaintașii în urmași, și comunică urmașii cu înaintașii, cu părinții și străbunii lor.

Ce minunat este graiul!... Nu avem cuvinte să admirăm înțelepciunea lui Dumnezeu care ni-l-a dat!

Și așa mai putea să continuu, iubiților, descoperindu-vă legile și alcătuirile mărețe ale lumii sufletești, să vă arăt lumea idealurilor ce frământă acest creier omenesc, lumea adevărilor morale sălășluite în adâncul sufletului și alte multe. Dar îmi trag pe seamă că povestea s'ar putea lungi așa de mult — doar despre sufletul omenesc s'au scris volume întregi din partea filosofilor — și îmi trag pe seamă, că scopul mi-a fost să vă dau numai o schiță sumară a frumseții omenești, rămânând în grija voastră sarcina plăcută de a zugrăvi cu puterile voastre tabloul complet al frumseții omenești cu toate detaliurile și amănuntele.

Dacă v'a plăcut scurta mea expunere, meditați îndelung asupra omului și cereați a reconstrui chipul ideal al frumseții omenești, în care mai mult ca în orice altă faptură pământescă se oglindește dumnezeirea, și veți fi făcut o lucrare din seamă afară folositoare.

Insemnări.

Cum se propagă catolicismul în Anglia? Pe lângă apostolatul rugăciunii, al pressei bune catolice, al exemplilor atât de covârșitoare la națiunea anglo-saxonă de o seriozitate morală în adevăr uimitoare, în timpul din urmă s'a mai adăogit un nou apostolat: al predicilor catolice sub cerul liber. Societatea de oratorie „The Catholic Truth Society“ formează oratori, în stare să răspundă fără șovăire tuturor obiecțiunilor aduse credinței sau teologiei catolice. Membrii acestei societăți țin conferințe sub cerul liber, ca și protestanții, dar cu mai mult succes, fiindcă ele nu numai că sunt ascultate de un public mai numărös și mai simpatice, ci pot înregistra din an în an conversiuni tot mai număröse la catolicism.

*

Asemenea face mari progrese catolicismul și în Hollanda. În timpul din urmă se signalează fondarea unei universități catolice, atât de însemnată este mișcarea intelectuală catolică în această țară.

(xy)

*

Convingerile religioase ale lui Ion Constantin Brătianu. Unirea religioasă cu Roma și catolicismul sunt pe nedreptul suspectate în anumite cercuri. Chiar când li se ia apărarea, ca mai dăunăzi la discuția dela senat a adresei de răspuns la mesagiul tronului, se arăta ca un ideal vrednic de dorit și de urmat timpul lui Mihai Viteazul, „când neamul nostru așezat în acele frumoase ținuturi ținea în întregul lui de o singură credință, acea strămoșească”. Nu ni se spune care este această credință strămoșească, dar noi o știm, din felul de a vorbi al autorităților noastre.

De aceea credem că nu va fi fără de interes să cunoaștem privitor la chestiunea religioasă a Românilor părerile lui *Ion Constantin Brătianu*, făuritorul României de ieri și pregătitorul, în atâtea privințe, a celei mari de astăzi, om umblat în lume, cu vaste orizonturi și rar bun simț, care-l ajută, și când îi lipsiau pregătirile mai îndelungate, să afle totdeauna drumul cel drept.

Vorbind „despre rolul Românilor din principate în războiul crimeic (1853), în unul din frumoasele sale memorii, publicat mai târziu și în „Românul” și trecute și în volumul „Din scrierile și cuvântările lui Ion C. Brătianu 1821—1891, tipărite cu ocaziunea inaugurării monumentului său 18 Maiu 1903, partea I 1848—1868, București, Carol Göbl 1903 pag. 61—66, precum și în volumul mai nou „Lui Ion C. Brătianu” 1821—1921 vol. I. el spune următoarele:

„De altă parte, originea latină a Românilor, participarea lor anterioară la civilizația occidentală, aspirarea lor necurmată către această civilizație, pozițiunea lor neutră, oarecum, în sinul Bisericii grece (căci Românii sunt mai puțin creștini decât ortodoxii greci). toate aceste cause au făcut pe Români să aibă o pozițiune excepțională în Orient. Ei au fost totdeauna acolo reprezentanții lumii occidentale, inimici a tot ce împiedica progresul, inimici prin urmare ai Rusiei.”

Papii înțeleseră importanța Românilor din secolul XII și, pe cât timp ținură sceptrul societății occidentale, făcură apel la dânsii în numele Romei, mama lor patrie”. (Din scrierile și cuvântările lui Ion C. Brătianu partea I 1848—1868, București. 1903 pag. 63).

Precum ca să se știe!

(I. G.)

Cărți, reviste, ziare.

Dr. Ioan Marianescu, *Creștini rătăciți*, Lugoj 1922, Nr. 9—10 din bibl. „Să fie lumină“, prețul?

Ca să se vadă, că prin biblioteca „Să fie lumină“ se urmărește apărarea bisericii noastre și în fața altor atacuri, nu numai în fața aceloră din partea „ortodoxiei“ noastre, s'a scos aceasta broșură asupra acelor „creștini rătăciți“, cari sunt sectarii, cuprinși mai nou sub numirea colectivă *de pocăiți*. Deci la aceștia, nu la altfel de creștini „rătăciți“, fie în credință, fie în moravuri, să se gândească cine citește titlul de mai sus.

Scopul lucrării e a da poporului nostru o bună orientare asupra sectarismului din chestie. Spre acest scop se expune mai întâiu istoricul, apoi combaterea pe scurt a doctrinei sectelor. În general se poate spune, că autorul a săvârșit o operă demnă de scopul urmărit. Și dacă după îmbrătoșarea, ce o bună lucrare de acest gen o poate avea, cărticica va ajunge să aibă ediția a 2-a, se vor putea elimina și greșelile, ce s'au strecurat în ea, parte din neorientarea autorului, parte pe urma felului de a nu vorbi destul de precis.

Din capul locului ne spune autorul, că creștinii aceștia se înmulțesc atât în părțile românești din fosta Ungarie, cât și în vechiul regat. Or, autorul ar trebui să știe, că „creștinii aceștia“ nu în mai mică măsură se răspândesc în Bucovina (v. Pocăitismul în Bucovina de G. Ciuparcă, Cernăuți 1922) și în Basarabia. Și nu „mai ales în părțile minere“, ci în toate părțile, chiar în cele agricole se face propagandă multă (vezi dările de seamă din „Farul Mântuirii“, Noemvrie 1922 pp. 13—15 și „Világító Örtorony“, Iunie 1922).

Originea sectelor din chestie, a *sectarismului peste tot* (căci la p. 23 zice, revoluția aceasta religioasă a adus în locul singurei credințe adevărate o mulțime de secte“) păr. Marianescu o derivă dela așa numita reformațiune a lui Luther, Calvin, etc. Aceasta e tocmai așa o greșeală, ca cea a păr. S. Stanca (Pocăiții, Sibiu 1913 p. 12), care crede, că pocăiții noștri se trag dela Fröhlich (1803—1857). În special, e greșit a atribui începutul „reformației“ acțiunii lui Zwingli, ignorând total faimoasa pășire a lui Luther la 31 Oct. 1517. Așa, cum e pusă teza, înțelegem, că se insistă atât de mult asupra „regelui desfrânat (Enric VIII, și a „reginei nelegiuite“ (Elisa-

veta) și a prăpastiei, din care s'a născut legea anglicană. Adevărul, care nu trebuie ascuns nici înaintea poporului, e, că sectarismul e tot așa de vechiu, ca creștinismul. Mântuitorul însuș s'a declarat asupra „profeților mincinoși“, ce aveau să vină, „Faptele“ și cărțile sfinților apostoli sunt pline de relațiuni asupra luptei, ce deja aceștia au avut cu sectarii. De parte de a se zice, că până la „reformație“ credința era una, se poate spune, că nici reformația, ca și pocăiții de azi, nu a adus ceva nou în lume, căci a continuat numai, între împrejurări prea prielnice, o acțiune susținută deja de alții (Huss, Wiclif, etc.). Trebuie arătat poporului nostru, cum sectarismul se întinde ca un fir roșu peste întreagă istoria Bisericii, dela Hristos până azi și cauza e însuș sectarismul, adică aceasta dispoziție a oamenilor (ceace se va avea în vedere și la combatere). Anumite împrejurări externe îl pot favoriza, cum îl pot și sufoca, dar a înzista prea mult asupra unor păcate, nici pentru acea nu e conștient, pentrucă pe aceaș temă combat sectarii „bisericele nominale“ și cu 2 Cor. 6, 17. motivează separatismul.

Dupăce autorul expune istoria protestantismului din veacul XVI și dela începutul v. XVII. și ajunge la formarea „bisericii naționale anglicane“ (p. 22), continuă: „Englezii au împoporat (!) cea mai mare parte a Americii de miază-noapte, mai ales Statele Unite, ducând acolo cu sine și nenumeratele lor credințe rătăcite, ca apoi de acolo, prin amăgirea muncitorilor, cari au mers acolo din alte țeri, să le răspândească și în alte țeri, între cari, durere, este și țara noastră“. Aceasta identificare a pocăitismului cu anglicanismul, ar apărea și din următorul pasaj (p. 56):

„Străinii, fie ei Englezi sau Americani, prin lăfșirea sectelor pocăite, țintesc la cucerirea sufletului altor popoare, ca prin aceasta să-și întărească politica lor de stăpânire în lumea întreagă... Și dacă toți ori o mare parte dintre Români ar fi pocăiți, în scurtă vreme ar peri patria noastră, iar noi am fi robii străinilor“. Ai Englezilor și Americanilor? întrebi cu mirare. Dar iarăș găsești la pag. 34, că alta e pocăitismul și alta e anglicanismul, „legea națională anglicană“. Adevărul e, că dd. Loyd George și Harding de fapt sunt baptiști, dar cauza e, că nu-i mulțumește legea lor națională!

Ori cum, trebuie să vorbești precis, mai ales când dai ceva în mâna poporului, pentru apărarea dreptei credințe!

Vorbind despre adventiști, autorul pare a nu avea idee despre direcția mai nouă, care stă pe baza sistemului păstorului Russell, a „*studenților de biblie*“, care face acum cea mai mare propagandă în lumea întreagă. Ba, ce e și mai grav, păr. Marianescu pare a nu avea absolut cunoștință, de propaganda adventistă, ce se face la noi. Căci iacă ce scrie la p. 33. „Se vorbește, că nu peste mult vor veni... mulți Români din America, pentruca plătiți cu bani scumpi să *propovăduiască adventismul printre poporul nostru. Avem însă încredere, că nu vor putea amăgi bunul nostru popor*“. Dacă păr. Marianescu ar fi citit barem ce am scris noi în „Cultura Creștină“ și în alte ziare ale noastre, de 10 ani încoace, multe lucruri nu le scria cum le-a scris. E uimitor a vedea, într'o broșură ca aceasta, ignorându-se întreaga propagandă și literatură adventistă, cu un trecut de aproape 20 ani D-Sa nu știe de broșurile românești ale „Societății internaționale de tractate“ a adventiștilor de ziua a șaptea, de editurile „Asoc. intern. a studenților în Biblie (Planul Vrâstelor. Despre Iad, Milioane, ce trăiesc, etc.), nu știe de revista „Semnele timpului“, care apare de 13 ani la București și a cărei redactor face propagandă cu permis de circulație liberă pe cfr., sau de cea mai nouă revistă, „Epoca de aur“, ce apare la Cluj (3 Dec. 1922).

Dar să mergem mai departe.

În ce privește doctrina adventiștilor, păr. Marianescu pare a vedea tot răul în aceea, că S. Scriptură a ajuns în mâinile poporului. Cel puțin așa reiese din următorul pasaj (pag. 5): „Ca să pricepem însă bine lucrul, trebuie să cunoaștem izvorul, dela care au pornit credințele pocăiților. Și fiindcă pocăiții citesc și tâlcuiesc S. Scriptură,... trebuie să știm, cum a ajuns S. Scriptură în mâinile lor... Și arată, cum Zwingli, Luther au pus Scriptura în mâna poporului; „învățați și neînvățați au început atunci a o ceti și a o tâlcui... în popor s'a lățit repede credința, că ori cine poate ceti și tâlcui Scriptura...“ Abstracție făcând dela puținul serviciu apologetic, ce-l face acest fel de prezentare al lucrului, e inexact, cumcă prin reformație ar fi ajuns Scriptura în mâna poporului. Deja s. Ieronim se plânge (Ad. Paul. VI): „*sola Scripturarum ars est, quam sibi omnes passim vindicant*“. Și nu reformațiunea, ci invențiunea tiparului a contribuit la popularizarea Scripturii (întrucât o admitea analfabetismul din acele vremi).

Am putea indica barem 30 ediții ale s. Scripturi în limba germană, făcute înainte de Biblia lui Luther.

Nici la expunerea doctrinei adevărate și a celei rătăcite n'ar fi stricat mai multă exactitate. Nu se poate admite o ordine atât de rapsodică, cum e aceasta (cităm câteva titluri în ordinea, în care se tratează): Apostolii. Luminează Domnul? Pocăiți-vă! Următorii Apostolilor. Sfânta Liturghie. Dezlegarea păcatelor. Răutatea preotului. Botezul pruncilor.. La „Biserică“ trebuie mai clar insistat asupra chestiei cu Bis. învățătoare și ascultătoare, și cu membrii buni și răi. La pocăință e chestia căderii din nou în păcate. La Maica Dlui sunt a se combate obiecțiunile față de Verguria de a pururea și față de parthenogeneză; la icoane și cruce, obiecțiunea din decalog. La ziua Duminecii argumentul principal e, că Isus a sfințit Dumineca cu învierea și arătările sale și Apostolii în „una a Sâmbetelor“ se adunau pentru „frângerea pâinii“.

Aceste sunt observările, cari am ținut în omis să le facem, în legătură cu noua lucrare editată pentru combaterea bap-tismului.

Dr. N. Brînzeu.

*

Dr. Elie Dăianu, Legea strămoșească, cuvântare rostită în ziua tăierii capului Sf. Ioan Botezătorul în biserica din Apahida, București 1922, retipărire din ziarul „Albina“, str. Bărăției 33. Format 16°, pagini 15, prețul?

E o frumoasă și actuală cuvântare a părintelui proto-pop dela Cluj care sbiciuește fără milă „pe toți aceia — ori cine ar fi ei — cari cu făgădueli ce nu se pot împlini, cu vorbe deșarte și netemeinice, vor să turbure apele noastre și să abată pe credincioșii noștri dela legea lor, sub cuvânt că-i întorc la *legea strămoșească*, făgăduindu-le, că atunci nu trebuie să mai cheltuiască pentru biserică, că atunci nu trebuie să mai plătiască repartițiunile, ci toate le vor veni de a gata, mură 'n gură.“ Arată apoi cu istoria bisericăscă și națională în mână, că legea noastră este legea lui Hristos, a sfântului Petru, verhovnicul apostolilor dela Roma, a sfântului Pavel, apostolul neamurilor, este legea în care s'a botezat și s'a încreștinat neamul nostru românesc și dela care ne-am abătut numai prin Bulgari și prin Greci, pentru a ne renaște iarăș prin unirea noastră religioasă cu Roma din 1700, unire care ne-a dat nu numai mari învățați și vlădici cu vieață sfântă, ci și eroi neînfrânți. E atât de mișcătoare la sfârșitul cuvân-

tării evocarea lui Avram Iancu, care pe câmpul libertății dela Blaj a luat marea hotărîre de a lupta pentru neam și de a păzi, alături de ceilalți tovarăși ai săi, „frăția românească”, blestemând pe cei ce turbură pacea dintre frați. Recomandăm cu deosebită căldură tuturor cetitorilor noștri răspândirea în cercuri cât mai largi a acestei predice, carea este o frumoasă apologie a bisericii și credinței noastre. (ig.)

*

„Viața și operile episcopului Dr. Demetriu Radu”. E vrednică de laudă hotărîrea p. canonic Dr. Iacob Radu de-a da la tipar 43 de predici ale mult regretatului episcop Demetriu. Aceste predici alese tractează chestiunile cele mai actuale din domeniul moralei, dogmaticii și al sociologiei scrise cu rara competență a omului de studiu, care a fost fericitul adormit în Domnul. — Pe sf. Paști cartea va fi pusă în vânzare.

Predică pe Dumineca II a Paresemilor.

„Fiule, iartă-ți-se ție păcatele tale”.
Marcu, 2, 6.

Dumnezeu în fiecare clipă a vieții noastre ne face părtaș bunătăților sale, dar — se pare —, că în timpul sfânt al postului mare răspândește mai îmbelșugat darurile milei sale.

Ca să se vădească și mai mult adevărul acesta, sf. biserică a rânduit, ca la începutul postului să se cească una din minunile cele mai alese ale Mântuitorului, în care omul năcăjit nu scapă numai de boala trupului, ci — ceace e cu mult mai însemnat — să mântue de moartea sufletului, de păcat. E vorbă — precum ați auzit — de vindecarea slăbănogului.

Isus din ținutul Gerasenilor, unde a lăsat amintirea puterii și bunătății sale fără margini, a intrat în cetatea Capernaum, trăgând la casa unei familii cunoscute. Îndată-ce s'a lătit vestea sosirii lui Isus, o mulțime de oameni dornici de-a asculta învățăturile sale mângâitoare, au alergat la casa aceea binecuvântată. Se înțelege, casa a fost neîncăpătoare pentru a primi atâția oameni. Cei mai mulți s'au așezat departe în ogradă îndestulți să

prindă baremi câteva cuvinte, ori cel puțin să-i vadă fața lui blândă și plină de bunătate.

I. A. casa în care a intrat Isus închipuește Biserica sa catolică, în care se adună toate popoarele dela Răsărit și Apus, dela miazăzi și miazănoapte, ca să asculte cu evlavie învățăturile dătătoare de viață fără de slăsit, cari s'au păstrat întocmai neschimbate în aceasta minunată alcătuirea a bunătății și înțelepciunii dumnezeiești. Dați-vă bine seama de acest dar neprețuit al înderațului Dumnezeu și alergați cu râvnă sfântă la acest loc de închinare, care a ocrotit și-a mângâiat în năcazurile vieții pe moșii și strămoșii noștri.

Nu dați ascultare filor pierzării, cari cearcă cu uneltiri josnice să vă depărteze dela casa mângâierii, care este biserica noastră sfântă. Ascultați de glasul tainic al sufletului vostru și acela, fără îndoială, vă va spune, că precum în trecutul greu și întunecat, așa și în viitorul luminat, ce ne așteaptă, numai în Biserică vom afla alinare și numai din învățăturile auzite acolo vom câștiga tărie și îndemn să trăim după voia lui Dumnezeu și să înfăptuim lucruri mărețe pentru înaintarea neamului nostru și pentru binele omenimii întregi, căci Dumnezeu la aceasta — se pare — că ne-a rânduit. Nu întrelăsați din pricini ușoare ascultarea cuvântului lui Dumnezeu în Dumineci și sărbători și orișicând vi-se dă prilegi, ci însetați după el, fiind nutremântul cel mai binefăcător pentru sufletele voastre.

Un slăbănog, care de mult era ațintit de patul durerii auzind de venirea marelui Binetăcător al celor oropiși, cu măhnire se gândea la neputința sa de a să apropia de Isus. Vă puteți închipui iubiților starea sufletească a unui om în vrâstă deplină, care nu se poate mișca, ci în durere mută e silit să rabde și să tacă! S'au aflat însă patru oameni cu tragere de inimă și cu pricepere de durerea deaproapelui. Aceștia s'au hotărât la o faptă de curată dragoste creștinească. Au descoperit casa unde era bolnavul și au lăsat jos patul, în care zăcea slăbănogul. Văzând Isus credința lor a zis slăbănogului: »*Fiule, iartă-ți-se fie păcatele tale*«.

Câtă înțelepciune, bunătate și învățătură cuprind cuvintele aceste ale Mântuitorului! Fără să fi zis oineva vre-un cuvânt și fără să se fi gândit nici chiar slăbănogul, Isus și săvârșește mai multe minuni și mai mari binefaceri, decât ar fi putut dori morbosul. El doară se gândea la boala trupească, care-l chinuia și Isus îi vindecă primaoadă sufletul. De aici limpede putem vedea, că răul cel mai mare nu-i boala trupească ori alte neajunsuri vremelnice, ci boala sufletului: păcatul. Grija noastră de căpetenie trebuie să fie delăturarea boalei acesteia, căci după aceea ne vom scăpa și de relele trecătoare, cari în cele mai multe cazuri nu sunt, decât urmările firești ale păcatului și un mijloc al bunătății dumnezeiești, care ne împintină să ne aducem aminte cu durere curată de faptele noastre rele și să ne întoarcem cu inimă înfrântă și smerită la Dumnezeu nostru cel bun și milostiv.

Isus văzând credința celor patru a făcut minunea cu slăbănogul. De unde apare, ce putere mare are credința și pentru binele altora. Poate să fie între voi vre-o mamă nefericită, care are fecior, ori fată, cari și-au uitat de Dumnezeu și legile lui. Indrepte-să cu rugăciune isvorită din credință curată către milostivul Isus și-i va fi ascultată cererea. Peste tot, datorința fiecărei creștinește, să se roage pentru întoarcerea păcătoșilor, căci astfel făcând aduc folos real societății omenesti și pun stavilă pedepselor, pe cari Dumnezeu cu dreptul le trimite asupra noastră pentru vătămările nesfârșite ce i-se aduc din partea celor răi.

Necredincioșii, cari au auzit cuvintele Mântuitorului îndreptate slăbănogului, au gândit întru inima lor hulă asupra lui Isus, pentru că ei nu credeau, că Isus este și Dumnezeu adevărat. Cunoscând Mântuitorul cugetele lor și voind să le dea probă vădită, că El aievea este și Dumnezeu adevărat a zis slăbănogului: »scoală, și-ți ia patul tău, și mergi în casa ta«. Și slăbănogul spre mirarea tuturor celor de față s'a făcut deplin sănătos și a urmat întru toate porunca lui Isus.

O dovadă mai vădită despre atotputernicia și dumnezeirea lui Isus nici că să poate aștepta. Și ceiace pe

noi trebuie să ne cuprindă de o recunoștință și mai mare față de Isus este faptul, că puterea aceasta, de a ierta păcatul a dat-o și urmașilor săi episcopilor și preoților, ca astfel toți oamenii să se bucure de putința de a să împăca cu Dumnezeu.

În timpul sf. post Biserica ne poruncește sub pedeapsa păcatului greu, să ne mărturisim și cuminecăm. Acum iubiților când prin post încercați să slăbiți în voi puterea carnei și înclinările spre păcat, aveți prilej bine-venit să împliniți cu ușurătate porunca aceasta mare a bisericii și să vă împăcați cu Dumnezeu. Nici unul să nu îndrăznească, să nesocotească aceasta poruncă și astfel să se lipsească de darurile morții lui Isus, ci cu pregătire temeinică să se apropie de izvorul îndurărilor, de taina sf. mărturisiri. Prin deslegarea preoțească, având părere de rău pentru păcatele voastre și gând serios de îndreptare, vă faceți iar fiii iubiți ai Părintelui ceresc, câștigați binecuvântările imbelșugate ale lui Dumnezeu asupra voastră și asupra familiilor voastre precum și asupra tuturor întreprinderilor voastre. Scăpați de sub tirania diavolului și încetați de a mai fi robii păcatului.

Primiți putere și voie de muncă folositoare pentru adevăratul vostru bine vremelnic, dar cu deosebire pentru câștigarea vrednicilor, cari duc la viața de veci. Timpul acesta este cel mai potrivit să alungați din sinul vostru neînțelegerile, pisma și ura, cari poate s'au furișat în inimile voastre. Acum trebuie să vă arătați, că sunteți vrednici de a fi membri adevăratei Biserici a lui Hristos, pentru că țineți cu sfințenie nu numai la poruncile ei și la îndemnul și sfaturile ei, cari toate tind numai spre binele vostru sufletesc.

Cât de liniștiți veți putea aștepta prăznuirea măritelor sărbători ale Invierii Domnului, când veți auzi și voi prin rostul cuvântului preoțesc: »Fiule, iartă-ți-se ție păcatele tale«.

TELLUS.

Dumineca III-a postului.

Și l-am preamărit și iarăș îl voi preamări.

Ioan... (22, 28).

Se apropie timpul, când după rânduiala sf. biserici iarăș ne vom aduce aminte de dumnezeieștile patimi ale Domnului Nostru Isus Hristos. Am ajuns la săptămâna dela mijlocul postului și ne gândim desigur I. C. încă de pe acum, la întimplările triste, a căror istorie se va ceti în zilele sfintei săptămâni a patimilor. Ne gândim cu oarecare jale și durere încă de pe acum, la mielul cel nevinovat, care a trebuit să sufere durerile cele amare și în urmă moartea, pentru păcatele lumii.

În durerea noastră avem însă și o rază de bucurie, aducându-ne aminte, că după o săptămână de jale urmează o săptămână de bucurie, după o săptămână de întunec o săptămână, care din timpuri străvechi a fost socotită drept o săptămână luminată.

Chiar și Evangelia zilei de azi ne face băgători de seamă la împrejurarea aceasta, îndemnându-ne încă de pe acum să ne pregătim pentru sfânta și marea săptămână. Ați auzit cuvintele Domnului Nostru Isus Hristos, care spune apriat, că el se va înălța pentruca și pe noi pe toți să ne tragă la sine, adăogând apoi evangelistul: „Și aceasta a zis-o însemnând cu ce moarte avea să moară“. — Toate patimile așadar, toate durerile ce le-a suferit Fiul omului și moartea și îngroparea s'a întâmplat pentru noi și pentru a noastră mântuire s'a vărsat sângele cel scump al fiului lui Dumnezeu. Minunata jertfă, ce el de bunăvoie a adus-o pentru păcatele noastre e fără păreche în istoria lumii. E o jertfă sfântă, care pentru toate veacurile a înscris în inimile noastre numele cel sfânt al lui, fericit așadar omul din a cărui inimă acest sfânt nume nici odată nu se va șterge.

Intocmai cum noi ne pregătim prin post și rugăciune pentru zilele patimilor și a Învierii Domnului, s'a pregătit și El și cuvintele cari El le rostește astăzi nu sunt altceva decât o pregătire pentru zilele dureroase ce aveau să vie. Neconținut, în timpul celor trei ani și jumătate cât a petrecut între oameni. El ne-a învățat să ne rugăm și învățătura asta și-a dovedit-o cu fapta, căci și vieța lui a fost o neconținută rugă-

ciune. S'a rugat pentru noi pentru oameni de cele mai multe ori, iar astăzi se roagă pentru sine, cerând dela Dumnezeu să-l preamărească. Pe El l-a mai preamărit încă Dumnezeu și de altădată, așa la peștera din Vifaiim îngerii din cer au dat mărire lui Dumnezeu pentru nașterea lui, în ziua dumnezeieștii lui arătări însuș glasul Tatălui ceresc a mărturisit în fața lumii, că el e cu adevărat Fiul lui Dumnezeu și această mărturisire a făcut-o și în ziua schimbării la față. Oamenii, cari l-au urmat ascultând dumnezeieștile lui învățături au putut să știe dinainte, că ei nu ascultă cuvintele unui om ca alți oameni, ci a unui fiu adevărat și iubit al lui Dumnezeu. — Aceste preamăriri însă nu s'au întâmplat la cererea lui. De ce dar astăzi, El însuș cere să-l preamărească? Din două pricini, I. C. întâiu, pentru că greutatea păcatelor omenești a trebuit să o micșoreze mărirea dumnezească, iar a doua, pentru ca oamenii și acum, în fața patimilor ce-l așteptau pe Isus Hristos, să priceapă, că și acel ce suferă durere și batjocură e același Fiul al lui Dumnezeu.

Da, fraților, Acela, care a asudat sudori de sânge, care a suferit batjocuri și scuipături, care a fost răstignit între tâlhari, care și-a vărsat sângele pe lemnul crucii și s'a coborât în mormânt, e fiul lui Dumnezeu. Tatăl cel ceresc ne spune în Evangelia de azi, că *l-a preamărit și îl va preamări*. Iar El, întărit cu aceste cuvinte nespuse de mângâitoare, se pregătește pentru patima cea de bunăvoie.

Ce credeți fraților, oare nu așem și noi datorința sfântă să preamărim încă de pe acum pe celce purtând povara păcatelor noastre se apropie de Ierusalim? L-au preamărit doar și Evreii, când și-a făcut intrarea în sfânta cetate, măcar că ei nu erau cu el în legătura aceea sfântă în care suntem noi.

Iată, de aceea s'a citit astăzi această sfântă Evanghelie, ca noi cu toții să luăm îndemn pentru preamărirea fiului lui Dumnezeu. Biserica ne pune înainte sfânta cruce, ca noi privind-o, să ne aducem aminte că cel preamărit de Tatăl a fost răstignit. El s'a înălțat pe lemnul crucii, dar prin aceasta înălțare a pregătit și sufletelor noastre drumul către cer.

Intru această sfântă zi, cu toții ne închinăm sfintei cruci și cerem dela cel răstignit pe cruce, ca jertfa sfântă care a binevoit s'o facă atunci când a fost atârnat între cer și pământ să fie și spre folosul sufletului nostru. Am postit trei săptămâni, puterea jertfei de pe sfânta cruce ne va ajuta, să

postim și pe mai departe și să ne pregătim astfel pentru marele praznic al învierii.

Privind noi astăzi sfânta cruce, ne vom întări, ca să pătimim și noi pentru păcate, ca astfel să pregătim sufletului nostru învierea din moartea păcatului. Împăratul Iraclie, înainte de asta cu mai bine de o mie trei sute de ani a înălțat lemnul crucii în Ierusalim, ca un semn al biruinței. Semn al biruinței e crucea și pentru noi, fraților, întăriți cu acest semn vom putea să ne împotrivim ispitelor de multe feluri ale diavolului, care întocmai ca și pe Domnul Nostru Isus Hristos în timpul postului de patruzeci de zile, ne ispitește și pe noi tocmai în vremea asta de pregătire pentru învierea sufletească. Glasul Tatălui ceresc a strigat celui ce se pregătia pentru patimi: „*Și l-am preamărit și iarăș îl voi preamări*“. Tatăl ne va preamări și pe noi, dacă închinăciunea de azi înaintea sfintei cruci nu va fi numai cu buzele, ci închinăciunea unor suflete, cari cu adevărat se înalță la cer.

SEPTIMIU POPA.

Predică pe Duminica IV. a Paresemilor.

„Tot cel ce a lăsat case, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau soție, sau feciori, sau holde pentru numele meu, însutit va lua“ (Matei 19, 29).

I. A., la Însăratul și Mănecatul acestei Dumineci se laudă în frumoase cuvinte sf. Ioan Delascară, care a trăit înainte cu 13 sute ani. Numele „Delascară“ i s'a dat, fiindcă a scris o carte numită „Scară“, în care cuviosul Părinte arată, cum poate omul înainta în bine, cum se poate urca sufletește, ca pe o scară, din treaptă în treaptă, dacă numai voințe. Sf. Ioan prin viața lui petrecută în ajun, în priveghere, în rugăciune și în deprinderea faptelor bune a ajuns, ca credința, speranța și iubirea lui față de Dumnezeu să strălucească ca aurul curat, pentru acest lucru biserica îl numește înger în trup, omul lui Dumnezeu, podoaba cea frumoasă a lumii și desfătarea bunătăților și a faptelor bune.

Biserica ne pune astăzi înaintea ochilor sufletești icoana frumoasă a cuviosului Ioan Delascară, voind să ne întărească

în hotărîrea de a continua cu bărbăție înfrînarea trupului, de a purta fără murmur greutatea postului, care e scurt în asemănare cu postul de o întreagă viață a cuvioșilor Părinți. — Deodată biserica îndeamnă pe cei chineați, pe cari se simt în stare, să pășască și ei pe urmele acelor cari și-au închinat întreagă viața lor mirelui Hristos, cum sunt călugării și călugărițele despre cari voiesc să vă vorbesc astăzi.

I. A., Domnul nostru Isus Hristos a venit pentru mântuirea noastră, iar ajungerea la mântuire a condiționat-o de credință și de împlinirea poruncilor. Când a trimis pe apostoli, să propovăduiască evanghelia, le-a zis: „celce va crede, mântui-se-va, iar celce nu va crede, osândi-se-va“ (Marcu 16, 16); iar tinerului, care se gândia serios, cum să fie fericit, i-a zis: „De vrei să întri în viață, ține poruncile“ (Mat. 19, 17). Aceasta ne învață și sf. Iacob (2, 14), zicând: „Ce folos, frații mei, de ar zice cineva, că are credință, iar fapte nu are? **Au** poate credința să-l mântuiască pe el? Că precum trupul fără suflet mort este, așa și credința fără fapte este moartă“. — **Voia** lui Dumnezeu trebuie împlinită cu gând curat, cu sentimente sfinte și în măsura puterilor, de cari dispunem. Cine, putând, nu împlinește poruncile Domnului și ale bisericii sale, se face vinovat de păcat și de pedeapsă. Pentru unul ca acela învățătura, pilda sfântă și jertfirea pe cruce a Mântuitorului sunt zădarnice. De cumva nu se pocăiește, se osândește.

Bunul Părinte ceresc pe lângă porunci, cari trebuie împlinite, ne-a dat și sfaturi, pe cari, dacă le urmăm, facem foarte bine, iar dacă nu le împlinim, nu păcătuim. Sfaturile acestea cari se cuprind în sf. evanghelii, din care cauză se numesc *sfaturi evanghelice*, sunt trei (3), anume: *fecioria și sârăcia de voie bună* și a treilea *ascultarea* fără nici un cuvânt și în toată viața de cel mai mare.

Sf. Pavel despre *fecioria de voie bună și pe toată viața* zice: „pentru fecioare porunca Domnului nu am; iar sfat dau... celce își mărită pe fecioara sa, bine face, iar celce nu o mărită, mai bine face“, pentru că „cel neînsurat grijește de ale Domnului, cum va plăcea Domnului. Iar celce s'a însurat grijește de ale lumii, cum va plăcea femeii“ (I. Cor. 7, 25. 38. 32. 33). Invățătura aceasta a sf. Scripturi e limpede. Fiecare poate înțelege, că bărbatul ori femeia, care, pentru a putea servi lui Dumnezeu în toată viața mai nestânjenit și mai bine, se hotărăște a sta departe nu numai de poftele urâte

— păcătoase și de ori ce faptă necurată, ci renunță și la plăcerile iertate ale căsătoriei, — îndeplinește o lucrare mai plăcută lui Dumnezeu, decât care se însoară ori se mărită. Un însurat, o măritată, ori cât de bun, ori cât de cu frica lui Dumnezeu ar fi — și, mulțumită Domnului, sunt mulți căsătoriți, suflete alese și curate, — nu poate așa liber, așa întins și îndelungat să slujască Domnului, ca cel neînsurat. Are și alte datorințe față de femeie, ori femeia față de bărbat și de copii, cari *trebuie* să-le îplinească.

Sărăcia de voie bună e atunci, când cineva nu vrea să aibă nici un fel de avere pământească, nu mărită deșarte, nu trai bogat, nu slujbe înalte și, dacă le are se descarcă de ele, pentruca ușorat de acestea, fără griji și îngrijorări să poată servi lui Dumnezeu și deaproapelui. A poseda averi și a avea slujbe înalte pe cale cinstită nu-i păcat, dar câștigarea, sporirea și păstrarea aceloră sunt o piedecă în a ne avânta mai sus, mai aproape de Dumnezeu și pentru aceia, cari câștigă averile pe nedreptul, ori le întrebunțează rău, ele sunt o nenorocire, rumpându-i de cer și legându-i de pământ. Cele spuse acum ne învață dulcele Isus, când zice tinerului din evanghelie: „De vrei să fii desăvârșit, mergi, vindeți averile tale și le dați săracilor, și vei avea comoară în cer, și vino, urmează mie“ (Mat. 19, 21), iar către apostoli: „Și tot cel ce a lăsat case, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau muiere, sau feciori, sau holde pentru numele meu, însutit va lua“. (Ibid. st. 29).

Unul dintre cele mai grele lucruri pentru om este, să se despoaie însuși, fără nici o silă, de voința proprie; să nu facă ce-i place și dacă ar putea, ci să se pună în jugul *ascultării* și atunci, când e mare, când e bătrân ori chiar moșneag. Și vedeți, iub. as., Mântuitorul și sfatul acesta ni-l dă, când zice: „Ori cine voiește să vie după mine, să se lapede de sine, și să-și ia crucea sa, și să-mi urmeze mie“ (Mat. 16, 24). Dacă cineva ascultă de mai marele său, se supune aceluia de voie bună cu iubire și cu inimă veselă, e un semn de o mai mare perfecțiune decât perfecțiunea aceluia, care ascultă pentru poruncă, cum ascultă fiii de părinții lor, ori cetățenii de superiorii lor.

Oamenii, cari pot urma acestor trei sfaturi, evanghelice sunt adevărații eroi ai vieții, sunt sufletele cele mai puternice și florile cele mai frumoase în mijlocul omenimei. În pământ-

tul bisericii lui Hristos totdeauna au crescut astfel de flori alese cu miros îmbătător și în câmpul creștinesc de luptă nici când n'au lipsit vitezi, cari n'au secerat biruințe asupra dușmanilor din afară, ci s'au învins pe ei, înlănțuind și amuțind în trupul lor *pofta ochilor, pofta trupului și trufia vieții*, cari se împotrivesc celor trei sfaturi evanghelice: sărăcia și fecioria de bună voie și ascultarea fără poruncă. Fost-au creștini, cari atrași fiind de dragostea lui Hristos au părăsit mamă, tată, frați, surori, averi, tot ce au avut și s'au retras în pustie, în munți și păduri, petrecându-și singuri viața în rugăciuni, în post, în priveghere și arătând și cu cuvântul calea mântuirii acelora, cari alergau la ei. Intre alții mulți a fost sf. Paul, care a petrecut 90 ani în un munte. Aceștia s'au numit eremiți, anahoreți, pustnici, monahi. Mai târziu au părăsit pustnicia, singurătatea, și au vețuit împreună, sub o ascultare și în o casă, care s'a numit și se numește *mănăstire*, iar membrii *călugări*, dacă sunt bărbați și *călugărițe* (*surori de caritate*), dacă sunt femei.

În lăcașurile acestea sfințite de gândurile curate și sentimentele evlavioase ale locuitorilor lor se păstrează cele mai însemnate comori ale dragostei lui Dumnezeu și a deapropelului. Despre aceasta povestește toată, ce este acolo. Ori când îți va fi dat, să întri în o mănăstire, te va uimi curățenia mare de acolo, sărăcia, care nu rușinează, ci înalță, ordinea și în cele mai neînsemnate lucruri, liniștea de mormânt, zmerenia, răbdarea, blândeța, bunătatea, pacea și bucuria sfântă, cari se reoglindează în ochii, fața, vorba și în toate mișcările fericiților locuitori ai mănăstirilor cari și înaintea necredincioșilor au o deosebită strălucire.

Și ce credeți, că mănăstirile sunt lăcașuri de odihnă, ori chiar de trândăvie? Nu. Ele sunt ca niște coșnițe de albine harnice, ca furnicare, în cari furnicile n'au stâmpăr nici iarna, nici când ploauă. Aceia, cari n'au nimic și cărora nu le trebuie nimic, lucrează mai sîrguincios decât cari au familie de susținut și de crescut și aceia, cari au atâta frumseță sufletească, se roagă în genunchi și cu lacrimi în ochi, postesc, ajună, se mărturisesc atât de des de ai crede, că au fost și sunt cei mai mari făcători de rele. Cine îi face, să-și împletească viața întreagă din rugăciune, muncă și lăpădare de sine? Dragostea lui Hristos și credința, că și cel mai mic

păcat pentru suflet e un rău mai mare decât ori ce necaz trupesc.

Fiindcă mulți dintre noi, iub. as., cunoașteți călugării și călugărițele numai după nume, vă spun și cam ce lucrează ei. Unii se ocupă cu grădinăritul și cu cultivarea pământului, alții fierb, curățe, spală; sunt între ei măiestri buni (tipografi, compactori, croitori, pantofari); sunt apoi conducători de internate, în cari doresc să-și așeze copiii chiar și părinții de alte legi pentru creșterea aleasă ce se dă în acele; sunt dascăli și profesori până și la cele mai înalte școli, sunt preoți, cari predică, unii printre păgâni, ascultă mărturisiri și provăd cu cele sfinte bolnavii. Surorile de caritate se îngrijesc mai mult de orfani, de bolnavi și susțin școli cu internate. Uneori cerșesc, dar nici odată pentru ele, ci pentru orfanii și bolnavii lor. Ori unde ar fi puse acestea ființe, dacă numai le ajută puterile trupului și ale minții, lucrează cât pot mai mult și cât pot mai bine.

Un mare învățat al zilelor noastre, cunoscut în lumea întreagă, Förster, care nu e catolic istorisește următoarea întâmplare: „A întâlnit, acum în urmă, un om putred de bogat, care colindase lumea întreagă și care văzuse și pășise atâtea, cât nici nu i-ar trece cuiva prin minte... L-am întrebat: când te-ai simțit mai bine în viață? Când am fost bolnav de tifos în München și am stat în spital, răspunsese el... Cum, atunci nu fost pentru d-ta timpurile cele mai frumoase? Spusei eu, foarte mirat... Da. Mă îngrija o soră de caritate, a cărei blândețe și răbdare îngerească nu le voi uita, cât voi trăi. Eram un străin pentru dânsa și afară de mine mai avea și alți bolnavi și un serviciu greu ziua și noaptea. Vreme de 8 săptămâni de zile însă pe chipul ei am văzut strălucind pururea aceiaș bunătațe. Nici odată vre-un semn, cât de mic de plietisală sau de supărare. Da, atunci eram în ceruri“.

Tot așa lucrează, iub. as., călugării și călugărițele ori unde și ori când. Fac bine tuturor nevoiașilor, fără să-i întrebe, pentru ce au ajuns la nenorocire, cum nu întreba nici Domnul Hristos, și fără ca să știricească de ce lege și de ce limbă e cel necăjit.

Iub. as., viața călugărească în biserica noastră română unită nu e așa, cum am dori. Fost-au la Blaj, în veacul 18-lea, călugări, mari învățați, cari erau dascăli luminați a celei mai vechi școli românești și cari ne-au arătat

obârșia noastră dela Roma. Acum însă acolo e aproape stânsă viața călugărească. Inceput-a se licărească aceasta viață la Prislop, lângă Hațeg, și acum de 2-3 ani avem mănăstirea or-Surorilor de caritate din Obreja, cari sunt maicele bune ale fanilor de războiu ocupându-se și cu alte lucruri de mare folos. Aici se primesc fete evlavioase și sănătoase în vrâstă de la 15 ani în sus, fete cu carte multă și chiar fără carte, fete din părinți avuți, ca și din părinți săraci, numai inimă bună și chiemare se pofteste, putând să învețe cu ajutorul mănăstirii, ca să se facă chiar și învățătoare, ori profesoare călugăriță.

Iub. as., aș fi foarte fericit, dacă din parohia aceasta, din grădina, ce o îngrijesc. ar fi sădită cel puțin o floare frumoasă în o sf. mănăstire și decât mine ar fi mai fericită familia, din care s'ar rupe o astfel de floare.

Mâncând din viața cuviosului Ioan Delascară, v'am arătat astăzi un drum admirabil, ce duce la Dumnezeu, drumul fecioriei, al sărăciei și al ascultării de voie bună; drum greu, dar plăcut și încântător. Cine simte chiemare dela Dumnezeu, să plece pe el cu curaj și încredere. Eu îi voi ajuta cu sfaturile, până ce se va găsi pe acel drum; de aici încolo îl voi însoți cu rugăciunile și cu dorințele mele de bine. — No însă, cari nu ne simțim chiemați a urma sfaturile evanghelice, să nu simțim că avem datoria de a ține poruncile, poruncile dumnezești și bisericesti și că fără împlinirea acestor porunci nu ne putem mântui. Amin.

SENIOR.

Predică pe Dumineca V din postul mare.

Cel ce vrea să fie între voi mai mare, să fie tuturor slugă.

Marcu 10, 43.

În evanghelia de azi le spune Mântuitorul apostolilor: „Viața ne suim în Ierusalim și Fiul omului se dă arhierilor și cărturarilor, și-l vor judeca la moarte, și-l vor batjocori, și-l vor bate, și-l vor omori“ (Marcu 10, 33). Doi din apostoli, Iacob și Ioan, în loc să se întristeze la auzul acestor cuvinte, își bat capul ca să ceară dela Domnul cea mai mare onoare: ca unul să șadă deadreapta lui, iar altul deastânga, când va fi Domnul în împărăția sa cea cerească. Ei vreau să fie mai pe

sus decât ceilalți apostoli, și Domnul le spune: „cel ce vrea să fie între voi mai mare, trebuie să fie tuturor slugă». Cuvintele acestea ne dau o învățătură foarte folositoare pentru zilele de azi, de aceea vom căuta să le cunoaștem înțelesul.

Suntem în duminica a cincia din post, așa dar numai avem decât câteva zile până la sfânta și marea Vineri, în care se pomenește răstignirea și moartea pe cruce a Scumpului Nostru Mântuitor. După cum nu s'au îngrijit oamenii de sufletul lor mai de mult, de a trebuit să vină pe pământ și să moară pentru ei însuși Fiul lui Dumnezeu: tot așa de puțin ne batem și noi capul cu sufletul nostru. De aceea, sfânta Biserică, ca o adevărată mamă, ce își îndreaptă pe fiul său, ne poruncește, ca timp de șapte săptămâni să ne ferim de tot felul de petreceri, să ne tragem dela gură mâncările mai bune, și să vedem mai mult de suflet, decât de trup. Fericit e omul, care trăește în post așa, după cum ne învață sfânta Biserică! Acela are sărbătoare cum se cade la sfintele Paști, și va avea cea mai mare sărbătoare din viață la învierea cea de apoi!

Văzând eu, cum se poartă oamenii în acest sfânt post; sufletul meu de părinte sufletesc este foarte întristat. Nu vreau să vă spun, câtă durere îmi pricinuesc aceia, cari trăesc acum ca și când nici n'ar fi în postul mare, căci pe aceștia îi judecă toată lumea și ei își vor primi pedeapsa dela Dumnezeu mai curând, deoât cred. Iubiții Mei, dacă nu poate cineva posti pentru că e slab la rânză, ori pentru că e bolnav, ori pentru că nu poate lucra, dacă se hrănește numai cu mâncări de post: să vină la mine și eu îi fac rugare la metropolitul (episcopul), care, cu puterea, ce i-s'a dat, ca un înțelept și bun părinte, vă deslega dela post, pe unul ca acesta.

Dar nu de purtarea acestora vreau să vă vorbesc eu astăzi, când Biserica îmi poruncește să vă cetesc evanghelia cu vorbele: »Cel ce vrea să fie între voi mai mare, să fie tuturor slugă». Pare că am ajuns vremile blăstămate, de cari vorbește înțeleptul proroc David: nu mai este om, care să facă bunătate, nu mai este până la unul. Toți s'au abătut dela legea lui Dumnezeu, și la olaltă netrebnici s'au făcut (Ps. 13, 1—3).

Noi avem două patrii, una pe pământ, și alta în ceriu. Patria de pe pământ e trecătoare; chiar regele are parte de ea numai câțiva ani. Așa încât, dacă ne-am socoti bine, ar fi mai cu dreptate să ne numim călători prin această țară, în loc de cetățenii acestei patrii. Da, căci patria noastră cea adevărată,

acolo unde ne putem așeza, fără să trebuiască a ne gândi la mutat, este lumea cealaltă. Pentru cei drepți e ceriul, pentru cei răi e iadul. Focul cel curățitor nu e lăcaș veșnic pentru nimeni, de acolo ese omul îndată ce și-a isprăvit osânda.

Tocmai pentru că suntem așa dar călători trecători prin lumea aceasta, Dumnezeu, care ne-a făcut și ne-a trimis în lume, ne-a băgat în traistă numai atâta, cât se bagă la un călător. Iar călătorul, o știm cu toții, își iea atâta cu sine în călătorie, cât știe, că îi va fi de lipsă: nimeni nu duce cu el pe drum o întreagă avere. De aceea, ca ființa cea mai înțeleaptă, nici Dumnezeu nu a încărcat lumea cu atâtea bunătăți, ca oamenii să se poată îmbogăți pe plac. Toate bunătățile, câte le-a dat Dumnezeu în lume, sunt tocmai de ajuns pentru toți oamenii. Când însă unul din ei caută să se îmbogățască și câștigă prea mult, e în paguba altuia. E tocmai așa, că tu ai băgat la doi cosași de mâncare omenește. Unul însă se apucă și iea mult mai mult, decât i-se cade. Celalalt va rămâne flămând.

Pentru zilele de azi se găsește o vorbă foarte potrivită în Sfânta Scriptură. Lumea nu se mai satură de pământ. Bogații cumpără cât pot, și nu se uită la bani. Ei nu știu vorba înțeleptului, care zice: »neam trece și neam vine, și pământul în veci stă« (Eclis 1, 3). Pământul, care îl ai tu azi, înainte de tine a fost al altuia, căci oamenii trec, iar pământul rămâne pe loc. Tu, care azi ești așa de lacom după pământ, încât de tine omul sărac nu poate cumpăra nici măcar atâta, cât este de lipsă pentru pâinea de toate zilele la copilășii lui, nu te gândești, că în curând îți vor fi de ajuns patru coți în lungime, și doi coți în lățime? Și că peste vreo alți ani, te vor scoate și de acolo, ca să dea groapa ta altuia?

Iubiții mei,

Cei ce caută să-și strângă avere muftă, iau din gura celor săraci. Boltașul, care vinde marfa scump, în cine lovește, oare nu în săracul, care nu poate cumpăra nici măcar atâta zahăr, ca să facă ceaiu la copilul lui bolnav? Dacă se scumpesc hainele și păpușii, cine umblă gol și desculț, oare nu cel sărac? Când cei cu stare vând scump grâul și cucuruzul și laptele, oare cine o simte scumpetea mai mult, nu cel sărac, care nu are cu ce să cumpere?

Gândiți-vă bine la aceste lucruri, și, cei ce vreți să fiți oameni de frunte în sat, însemnați-vă bine vorbele evangheliei

de azi: »Cel ce vrea să fie între voi mai mare, să fie tuturor slugă». A sluji cuiva, înseamnă a-i face un bine. Așa dar voi, cari sunteți bogăți, și doriți să fiți socotiți între fruntașii comunei, faceți bine la cei lipsiți. In hâmbarele voastre e strâns grâul, din care trebuie să se facă pâine celor lipsiți. Coșerele voastre țin și cucuruzul, din care trebuie să se hrănească cei ce n'au cum să-și câștige cele de lipsă pentru traiu. Frate dragă, vine primăvara, și sunt orfani lipsiți, ori văduve neputincioase, cari n'au cu ce să-și are nici măcar un loc de patru feldere, ară-le tu locul, și Dumnezeu, care nu lasă nerăsplătit nici un păhar de apă rece dat din dragoste față de dânsul, îți va plăti mai mult decât se dă astăzi pentru o zi de plug!

Apoi sunt lucruri, cari sunt de folos pentru tot satul, și de aceea toți sunt datori ca să dea după puteri pentru ele. Vezi biserica noastră, că nu mai încap oamenii în ea nici iarna, când atâția copilași și oameni săraci nu pot veni. Dă pentru ea din toată inima ta, căci dai lui Dumnezeu, dela care ai averea ta întreagă. Și dacă tu ajuți cu toată puterea să facem casă lui Dumnezeu, nu trebuie să-ți spun eu, căci îți poți închipui și tu, ce loc de fericire îți va da Dumnezeu în casa sa din ceriul!

Mă gândesc, Iubiții Mei, că Fiul lui Dumnezeu a avut avere mare: toată lumea, și, pe deasupra, și fericirea dumnezească, pe care noi nu suntem în stare nici să ni-o închipuim. Însă n'a ținut-o pentru sine, ci a nume a făcut lumea, ca să aibă cu cine să împartă averea. Și pentru aceasta nu a așteptat dela nimeni nici un ban. Din potrivă, când a văzut în ce năcazuri mari au ajuns oamenii din vina lor, și făcând în contra voinii lui Dumnezeu, Fiul lui Dumnezeu a venit în lume, s'a făcut om ca noi și a murit în dureri crâncene pe cruce, numai ca să-l lase Tatăl cel ceresc să împartă cu noi oamenii fericirea sa.

Să luăm pildă dela dânsul, și, pe cât ne ajută puterile, să fim milostivi față de cei năcăjiți, căci numai așa putem aștepta ca și Domnul Isus să fie milostiv cu noi și să împartă cu noi fericirea sa. Amin.

PAROHUL.